

Dr. Pınar ÇAĞLAYAN AKSOY
Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Araştırma Görevlisi

**HUKUKA ve AHLÂKA AYKIRILIK
UNSURLARI ÇERÇEVESİNDE SALT
MALVARLIĞI ZARARLARININ TAZMİNİ**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
İÇİNDEKİLER.....	XI
KISALTMALAR.....	XXV
GİRİŞ.....	1

Birinci Bölüm

HAKSIZ FİİL SORUMLULUĞUNDA HANGİ HUKUKİ DEĞERLERİN İHLALİNİN TAZMİN YÜKÜMLÜLÜĞÜ DOĞURACAĞI SORUNU VE SALT MALVARLIĞI ZARARI KAVRAMI

§1. HUKUKEN KORUNAN MENFAATLERİ HİYERARŞİK BİR SIRALAMAYA TABİ TUTAN GELENEKSEL ANLAYIŞ ..5	
§2. SALT MALVARLIĞI ZARARLARI	10
I. Kavram	10
II. Haksız Fiil Hükümleri Çerçevesinde Salt Malvarlığı Zararlarının Tazmini Yükümlülüğüne Karşı Duyulan Kuşkular ve Gerekçeleri.....	14
A. Salt Malvarlığı Menfaatlerinin Hukuki Değerler Hiyerarşisindeki Yeri.....	16

B. Salt Malvarlığı Zararlarının Miktarının ve Zarar Gören Kişi Çevresinin Sınırlarının Öngörülemez Olması.....	17
C. Tarihsel Sebepler	21
III. Sık Karşılaşılan Salt Malvarlığı Zararı Grupları.....	25

İkinci Bölüm

KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA HUKUKA AYKIRILIK UNSURU AÇISINDAN SALT MALVARLIĞI ZARARLARININ TAZMİN EDİLİP EDİLEMeyeCEĞİ SORUNU

§3. HUKUKA AYKIRILIĞIN SORUMLULUĞU KURUCU VE SINIRLANDIRICI İŞLEVİ	31
§4. KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTAKİ DURUM	36
I. Alman Hukukunda.....	39
A. Alman Haksız Fiil Hukuku'nda Sorumluluğa İlişkin Temel Norm (§ 823/f. 1 BGB).....	42
1. § 823/ f.1 BGB'de Koruma Altına Alınan Hak ve Menfaatler	42
a. Alacak Hakları	43
b. Malvarlığı Üzerindeki Hak.....	45
c. Kurulmuş ve Faaliyet Göstermekte Olan İşletme Üzerindeki Hak.....	47
2. Alman Hukuku'nda Hukuka Aykırılık Kavramı	49
a. Sonucun Hukuka Aykırılığı Görüşü	50
b. Davranışın Hukuka Aykırılığı Görüşü	51
c. Sonucun ve Davranışın Hukuka Aykırılığı Görüşlerinin Değerlendirilmesi	56
d. Başkalarının Zarar Görmemesi İçin Önlem Alma Yükümlülüğünün (Verkehrspflichten) § 823 BGB Hükmü Sistematiğindeki Yeri ve Salt Malvarlığı Zararlarının Tazmini Bakımından Önemi	59

B. Özel Bir Koruma Normunun İhlal Edilmesi Halinde Hukuka Aykırılık (§ 823/ f.2 BGB)	63
C. Kasten ve Ahlâka Aykırı Olarak Bir Başkasına Zarar Verilmesi (§ 826 BGB)	65
D. Sıkça Karşılaşılan Bazı Salt Malvarlığı Zararları Bakımından Kabul Edilen Esaslar	66
1. Yansıma Zararlar	66
2. Kablo Davaları.....	66
3. Vasiyet Davaları	68
4. Yanlış veya Yanıltıcı Bilgi Verilmesi Nedeniyle Sorumluluk	68
II. Avusturya Hukukunda	71
A. ABGB Çerçevesinde Hukuka Aykırılık ve Salt Malvarlığı Zararlarının Tazmini.....	71
1. Genel Olarak.....	71
2. Avusturya Hukuku'nda Sık Karşılaşılan Salt Malvarlığı Zararlarının Tazmini.....	74
a. Kablo Davaları.....	74
b. Yanlış veya Yanıltıcı Bilgi Verilmesinden Ötürü Sorumluluk	75
c. Ayıplı İnşaatlar	77
d. Vasiyet Davaları	77
B. Yeni Avusturya Tazminat Hukuku Tasarısındaki Düzenleme ..	78
1. Genel Olarak Hukuka Aykırılık Kavramı	78
2. Salt Malvarlığı Zararlarının Tazminine İlişkin Düzenleme	82
3. Yapmama Fiilleri Bakımından Getirilen Yeni Düzenleme ..	84
C. Avusturya Karşı Tasarısı Çerçevesinde Sorumluluk Hukuku'nun Kısmi Reformu	86
III. Fransız Hukukunda	88
A. Fransız Medeni Kanunu Çerçevesinde Hukuka Aykırılık ve Salt Malvarlığı Zararlarının Tazmini	88
B. Fransız Sorumluluk Hukukunda Reform Hareketleri	96

IV. Anglo-Amerikan Hukukunda.....	100
A. İngiliz Hukuku.....	102
1. İhmali Sorumluluk	102
a. İhmali Sorumluluğun Tarihsel Gelişimi ve Önemi.....	102
b. İhmali Sorumluluğun Tanımı ve Özen Yükümlülüğü Kavramı	104
i. Tanım	104
ii. Özen Yükümlülüğü Kavramı	104
c. Özen Yükümlülüğünün İhlali Kavramı Çerçevesinde Salt Malvarlığı Zararlarının Tazmini	105
2. Kasten Verilen Salt Malvarlığı Zararlarının Tazmini	118
B. Amerikan Hukuku.....	121
V. Hukukun Yeknesaklaştırılması Çabaları Çerçevesinde Ortaya Çıkan Metinlerde	130
A. Avrupa Haksız Fiil Hukuku Prensipleri (PETL).....	131
1. Genel Olarak.....	131
2. Hukuka Aykırılık Unsuruna İlişkin Düzenleme	133
a. Üç Aşamalı Sistem	133
b. Salt Malvarlığı Zararlarının Tazmini Bakımından Ortaya Çıkan Sonuçlar.....	138
c. Yapmama Fiilleri Bakımından Getirilen Düzenleme...	142
B. Ortak Referans Çerçevesi Taslağı (DCFR)	144
VI. Ara Sonuç	149

Üçüncü Bölüm

TÜRK-İSVİÇRE HUKUKUNDA SALT MALVARLIĞI ZARARLARININ TAZMİNİNDE HUKUKA AYKIRILIK UNSURUNUN ROLÜ

§5. Türk-İsviçre Hukukunda Haksız Fiil Sorumluluğunun Bir Unsuru Olarak Hukuka Aykırılık Kavramı	153
---	-----

I. Genel Olarak	153
II. Objektif Hukuka Aykırılık Teorisi.....	156
A. Genel Olarak	156
B. Objektif Hukuka Aykırılığın Tanımı	160
C. Objektif Hukuka Aykırılık Teorisinin Görünüm Türleri	162
1. Sonucun Hukuka Aykırılığı	162
a. Tanım	162
b. Sonucun Hukuka Aykırılığına Yöneltilen Eleştiriler....	164
i. Sonucun Hukuka Aykırılığının Yapmama Fiilleri Bakımından Yetersiz Kaldığı Görüşü.....	164
ii. Sonucun Hukuka Aykırılığı Görüşünün Mutlak Hakların Dolaylı Olarak İhlal Edildiği Durumlarda Uygulanmaması Gerektiği Görüşü.....	166
iii. Mutlak Hak İhlalleri Bakımından da Davranışın Hukuka Aykırılığının Kabul Edilmesi Gerektiği Görüşü	167
2. Davranışın Hukuka Aykırılığı	171
a. Genel Olarak	171
b. Koruma Normu Kavramı	173
c. Davranışın Hukuka Aykırılığı Görüşüne Yöneltilen Eleştiriler	181
D. Objektif Hukuka Aykırılık Teorisinin Uygulama Alanını Genişletmeye Yönelik Eğilimler.....	182
1. Bilgi Vermeden Dolaylı Sorumluluk	183
2. Tehlike İlkesi (<i>Gefahrensatz</i>)	193
a. Tehlike İlkesinin Yazılı Olmayan Koruma Normu Niteliği Taşdığı Görüşü.....	195
b. Tehlike İlkesinin Yapmama ve Dolaylı İhlal Fiilleri Bakımından Hukuka Aykırılığın Belirlenmesinde Rol Oynadığı Görüşü.....	196
c. Tehlike İlkesinin Kusurun Belirlenmesinde Rol Oynadığı Görüşü	199

3. Dürüstlük Kuralının Koruma Normu Olarak Kabul Edilmesi.....	201
4. Güven Sorumluluğu	203
a. Genel olarak.....	203
b. Güven Sorumluluğu ile Bilgi Vermeden Sorumluluk ve <i>Culpa in Contrahendo</i> Arasındaki İlişki	205
c. Haksız Fiil ve Sözleşme Hukuku Arasında Bir Sorumluluk Sebebi Yaratılmasına Yöneltilen Eleştiriler	208
d. Güven Sorumluluğunun Modaliteleri ve Hukuki Niteliği	211
e. Güven Sorumluluğunun MK md. 2’de Düzenlenen Dürüstlük Kuralıyla İlişkisi	214
f. Türk Ticaret Kanunu’nda Hâkim Şirketin Güven Sorumluluğu	215
III. Sübjektif Hukuka Aykırılık Teorisi.....	216
A. Genel Olarak	216
B. Sübjektif Hukuka Aykırılık Teorisinin Tanımı	217
C. Sübjektif Hukuka Aykırılık Teorisinin Pratik Sonuçları	220
IV. Üçüncü Hukuka Aykırılık Teorisi	223
A. Genel Olarak	223
B. Üçüncü Hukuka Aykırılık Teorisinin Farklı Teorik Temelleri	226
1. Üçüncü Hukuka Aykırılık Teorisini Özen Yükümlülüğünün İhlaline Dayandıran Görüş	227
a. Genel Olarak.....	227
b. Özen Yükümlülüğü Kavramı ve Özen Yükümlülüğünün İhlalini Esas Alan Sorumluluk Sistemi.....	228
c. Hukuka Aykırılık ile Kusur Arasındaki Sınırın Çizilmesi.....	230
d. Özen Yükümlülüğünün İhlaline Dayanan Görüşün Salt Malvarlığı Zararlarının Tazmini Bakımından Yarattığı Farklılıklar	237

2.	Üçüncü Hukuka Aykırılık Teorisini Koruma Yükümlülüklerinin İhlaline Dayandıran Görüş.....	238
3.	Üçüncü Hukuka Aykırılık Teorisini Davranış Yükümlülüklerinin İhlaline Dayandıran Görüş.....	241
C.	Üçüncü Hukuka Aykırılık Teorisinin Ortaya Çıkardığı Pratik Sonuçlar	246
1.	Salt Malvarlığı Zararlarının Mutlak Hak İhlallerinden Doğan Zararlardan Farklı Bir Muameleye Tabi Tutulmasının Önüne Geçilmesi.....	246
2.	Haksız Fiil Hukuku Dışında Yeni Sorumluluk Mekanizmaları Yaratılmasına Duyulan İhtiyacın Ortadan Kalkması	248
3.	Yapmama ve Dolaylı İhlal Fiilleri Bakımından Ortaya Çıkan Problemlerin Önüne Geçilmesi	249
4.	İspat Hukuku Bakımından Ortaya Çıkan Sonuç	250
D.	Üçüncü Hukuka Aykırılık Teorisine Yöneltilen Eleştiriler	251
V.	İsviçre Ön Tasarısında Kabul Edilen Hukuka Aykırılık Anlayışı ..	252
A.	Genel Olarak İsviçre Ön Tasarısı	252
B.	Hukuka Aykırılık Unsurunu Düzenleyen Ön Tasarı md. 46 Hükmüne Genel Bakış.....	254
1.	Hukuka Aykırılığa İlişkin Normun Genel Özellikleri	254
2.	Ön Tasarı md. 46'da Benimsenmiş Olan Hukuka Aykırılık Anlayışı	257
a.	Objektif Hukuka Aykırılık Teorisinin Kanuni Dayanağa Kavuşturulması.....	257
b.	Davranışın Hukuka Aykırılığına İlişkin Olarak Öngörülen Yenilikler.....	261
i.	Genel Olarak	261
ii.	Dürüstlük Kuralına Aykırı Davranışların Hukuka Aykırı Kabul Edilmesi.....	263
aa.	Dürüstlük Kuralının Bir Davranış Normu Olarak Kabul Edilmesi.....	263
bb.	Dürüstlük Kuralının Bir Davranış Normu Olarak Görülmesinin Pratik Önemi.....	265

cc. Dürüstlük Kuralının Bir Davranış Normu Olarak Görülmesine Yöneltilen Eleştiriler	266
VI. OR 2020 İsviçre Borçlar Kanunu- Yeni Bir Genel Hükümler Taslağı'nda Benimsenen Anlayış	269
A. Genel Olarak OR 2020 Projesi ve Sorumluluk Hukuku.....	269
B. OR 2020'de Benimsenen Yeni Hukuka Aykırılık Anlayışı.....	271
1. Hukuka Aykırılığın Belirlenmesine İlişkin Çeşitli Öneriler	271
2. Objektif Hukuka Aykırılık Görüşünün Terk Edilmesi	272
3. "Genel Davranış Yükümlülüğünün İhlali" Kavramı.....	277
4. Genel Davranış Yükümlülüklerinin Dürüstlük Kuralıyla İlişkisi	284
5. Avrupa'daki Diğer Kanunlaştırma Faaliyetleri İçinde OR 2020'nin Yeri	285
§6. TÜRK-İSVİÇRE HUKUKUNDA SIK KARŞILAŞILAN SALT MALVARLIĞI ZARARLARININ TAZMİNİ	287
I. Genel Olarak	287
II. Kablo Davaları	292
III. Yanlış veya Yanıltıcı Bilgi Verilmesinden Dolayı Bilgi Veren Kişinin Sorumluluğu	300
IV. Ayıplı Hizmet İfası	304
V. Ayıplı İnşaatlardan Sorumluluk	307
VI. Yansıma Zararlar	310
VII. Ara Sonuç	315

Dördüncü Bölüm
SALT MALVARLIĞI ZARARLARININ
AHLÂKA AYKIRILIK UNSURU
ÇERÇEVESİNDE TAZMİNİ

§7. TBK md. 49/ f. 2 Hükümünün Tarihi Gelişimi ve Karşılaştırmalı Hukuktaki Durum.....	325
---	------------

I. Genel Olarak	325
II. TBK md. 49/f. 2 (İBK md. 41/ f.2) Hükümünün Tarihi Gelişimi ...	328
III. Benzer Bir Düzenlemeye Yer Veren Diğer Hukuk Sistemlerindeki Durum	334
A. Alman Hukukunda	336
B. Avusturya Hukukunda	341
§8. TBK md. 49/ f.2 Hükümünün Uygulanmasının Şartları	343
I. Ahlâka Aykırı Bir Davranışın Mevcudiyeti	345
A. Ahlâk Kavramını Tanımlama Çabaları	347
B. Ahlâk Kavramını Tanımlamak Yerine Bu Hüküm Anlamında Ahlâka Aykırılık Teşkil Eden Tipik Olay Gruplarından Hareket Eden Anlayış.....	360
1. Olay Grupları Meydana Getirilmesi.....	360
2. Olay Grupları Meydana Getirilirken Dikkate Alınan Kıstaslar.....	364
C. Olay Grupları Meydana Getirilmesine Karşı Çıkan Görüşler .	367
II. Ahlâka Aykırı Davranışın Kasten Gerçekleşmiş Olması.....	370
A. Kasıt Kavramı ve Karşılaştırmalı Hukuktaki Anlayış.....	370
B. Karşılaştırmalı Hukukta Bir Başkasına Kasten Zarar Verilmesinin Temelleri	373
C. Kasıt Kavramının Nasıl Anlaşılması Gerektiği	374
D. Kastın Kapsamı ve Ahlâka Aykırılık Kastının Bulunmasının Gerek Olup Olmadığı Sorunu	376
E. Kasten Zarar Verme Şartının Yumuşatılması.....	382
III. TBK md. 49/ f.2 Hükümü Çerçevesinde Tazminat Talebinde Bulunabilecek Kişiler	386
§9. Hukuka Aykırılık Kavramına İlişkin Tartışmalar Işığında TBK md. 49/ f.2'nin Anlam ve Önemi.....	389
§10.....	.....
TBK md. 49/ f.2'nin Dürüstlük Kuralına Aykırılıkla İlişkisi .	393
I. Ahlâka Aykırı Davranışlar ile Dürüstlük Kuralı ve Hakkın Kötüye Kullanılması Arasındaki İlişki	393

A. Ahlâka Aykırı Davranışlar ile Dürüstlük Kuralı Arasındaki İlişki.....	393
B. Ahlâka Aykırı Davranışlar ile Hakkın Kötüye Kullanılması Arasındaki İlişki	397
II. Dürüstlük Kuralının Haksız Fiil Hukuku Bakımından Bir Koruma Normu Olarak Nitelendirilip Nitelendirilemeyeceği Sorunu	400
A. Dürüstlük Kuralını Bir Koruma Normu Olarak Kabul Etmeyen Görüş	400
B. Dürüstlük Kuralını Koruma Normu Olarak Kabul Eden Görüş.....	406
C. Görüşlerin Değerlendirilmesi	416
§11.TBK md. 49/ f.2'ye Göre Kasten ve Ahlâka Aykırı Bir Şekilde Verilen Salt Malvarlığı Zararlarının Sıkça Tazmin Edildiği Durumlar	427
I. Borçlunun Sözleşmeye Aykırı Davranmaya Teşvik Edilmesi.....	427
A. Genel Olarak Üçüncü Kişilerin Başkalarının Sözleşme İlişkisine Müdahalede Bulunduğu Durumlar	427
B. Sözleşmeye Aykırı Davranışa Teşvik Kavramı ve Benzer Durumlardan Ayırt edilmesi	428
1. Sözleşmeye Aykırı Davranışa Teşvik Kavramı.....	428
a. Genel Olarak.....	428
b. Üçüncü Kişinin Borçluyu Sözleşmeye Aykırı Davranmaya Teşvik Etmesinin Sebepleri.....	429
c. Teşvik Fiili ile Sözleşme İhlali Arasında İliyet Bağı Olması	430
d. Sözleşmeye Aykırı Davranışa Teşvik Niteliği Taşıyan Bir Durumun Ortaya Çıkmasının Pratikteki Önemi.....	432
2. Başkasının Sözleşmeye Aykırı Davranışından Yararlanmadan Ayırt Edilmesi	433
C. Sözleşmelerin Nisbiliği Açısından Değerlendirme.....	435
D. Karşılaştırmalı Hukuktaki Durum.....	439

---

1. Anglo-Amerikan Hukukunda	439
2. Fransız Hukukunda	445
3. Avusturya Hukukunda	448
4. Alman Hukukunda	451
a. Borçluyu sözleşmeye aykırılığa teşvik ederek, alacaklıyı salt malvarlığı zararına uğratan bir davranış	454
b. Bir Sözleşmeye Aykırılığın Meydana Gelmesi.....	454
c. Üçüncü Kişinin Davranışının Kasten Gerçekleşmesi..	456
d. Ahlâka Aykırılık	457
5. Ortak Referans Çerçevesi Taslağında (DCFR)	465
E. Türk-İsviçre Hukuku'nda Sözleşmeye Aykırı Davranışa Teşvik	466
1. Borçlunun Sözleşmeye Aykırı Davranışa Teşvik Edilmesinin Hukuka Aykırı Bir Nitelik Taşdığına Yönelik Olarak Doktrinde İleri Sürülen Görüşler.....	469
a. Genel Olarak.....	469
b. Dürüstlük Kuralı İhlali İle İlişkisi.....	473
c. Haksız Rekabet Hükümleri Çerçevesinde Değerlendirme	476
2. Sözleşmeye Aykırı Davranışa Teşvikin TBK md. 49/ f.2 kapsamında Değerlendirilmesi	483
a. Sözleşmeye Aykırı Davranışa Teşvik Olarak Nitelenen Bir Fiilin Gerçekleşmiş Olması.....	484
b. Üçüncü Kişinin Davranışın Kasten Gerçekleşmiş Olması	485
c. Üçüncü Kişinin Davranışının Ahlâka Aykırı Olması	486
II. Dava ve Şikâyet Haklarının Kötüye Kullanılması	490
A. Genel Olarak	490
B. Karşılaştırmalı Hukuktaki Durum.....	493
1. Alman Hukukunda	493
2. Fransız Hukukunda	500
3. Anglo-Amerikan Hukukunda	503

C. Türk-İsviçre Hukukundaki Durum	505
1. İsviçre Doktrininde ve Yargı Kararlarında İleri Sürülen Görüşler	510
a. Dava Veya Şikâyet Hakkının Haksız Bir Şekilde Kullanılmasının Her Zaman Hukuka Aykırı Olduğu Görüşü	510
b. Dava Veya Şikâyet Hakkının Kullanılmasının Bir Davranış Kuralını İhlal Ettiği Durumlarda Hukuka Aykırı Olduğu Görüşü	511
i. Genel Olarak.....	511
ii. Dava veya Şikâyet Hakkının Kullanılmasının Dürüstlük Kuralına Aykırılık veya Hakkın Kötüye Kullanılması Teşkil Ettiği Haller.....	516
aa. Dürüstlük kuralına aykırılık teşkil eden usuli davranışlar	516
bb. Hakkın Kötüye Kullanılması Teşkil Eden Usuli Davranışlar	517
c. Dava veya Şikâyet Hakkının Kullanılmasının TBK md. 49/ f.2 (İBK md. 41/ f.2) Kapsamında Değerlendirilmesi Gerektiği Görüşü.....	522
2. Görüşlerin Değerlendirilmesi	526
III. İhale Sürecinde Yapılan Anlaşmalar.....	530
A. Genel Bakış	530
B. Açık artırmalarda yapılan anlaşmalar: <i>Pactum de Licitando</i> ve <i>Pactum de non Licitando</i>	533
IV. Sözleşme Yapma Zorunluluğu	536
A. Genel Olarak	536
B. Karşılaştırmalı Hukuktaki Durum.....	540
1. Alman Hukuku'nda.....	540
2. Avusturya Hukuku'nda.....	550
3. Fransız Hukuku'nda.....	550
C. Türk-İsviçre Hukuku'ndaki Durum	552
1. Doktrininde ve Yargı Kararlarında İleri Sürülen Görüşler	554

---

a. Sözleşme Yapma Zorunluluğunu Hakkın Kötüye Kullanılmasına Dayandıran Görüş	554
b. Sözleşme Yapma Zorunluluğunu Kişilik Haklarının İhlâline Dayandıran Görüş	555
c. Sözleşme Yapma Zorunluluğunu Ahlâka Aykırı Davranma Yasağına Dayandıran Görüş.....	556
d. Sözleşme Yapma Zorunluluğunu Birden Fazla Kriterin Esas Alınması Suretiyle Kademeli Olarak Açıklayan Görüş	559
e. Sözleşme Yapma Zorunluluğunu TBK md. 6 Hükümüne Dayandıran Görüş.....	560
2. Sözleşme Yapmaktan Kaçınılmasının TBK md.49/ f.2 Anlamında Bir Haksız Fiil Niteliği Taşımaması	562
3. Sözleşme Yapma Zorunluluğu Bakımından TBK md. 49/ f.2 ile MK md. 2/ f.2 arasındaki ilişki	568
SONUÇ	575
KAYNAKÇA	583